

понятие готовности к проектированию региональных маршрутов как результат соответствующей специальной подготовки; определены основные компоненты готовности будущего специалиста сферы туризма к проектированию региональных маршрутов (мотивационно-личностный, содержательно-когнитивный и деятельностно-практический).

Ключевые слова: профессиональная подготовка, специалист сферы туризма, проектирование, региональный туристический маршрут, моделирование, теоретическая модель подготовки, готовность к проектированию региональных маршрутов.

SUMMARY

S. Kobzova. The theoretical model of future tourism specialists training for regional tours designing.

In the article the theoretical model of future tourism specialists training for regional tours designing has been presented; the components of which (goal, motivational, theoretical and practical training, effective) have been described; the definition of future tourism specialists preparedness for regional tours designing as a result of the corresponding special training has been considered; the key components of preparedness of future tourism specialists for regional tours designing (motivational and personal, content-cognitive and activity-practical) have been defined.

Key words: professional training, tourism specialist, designing, regional tour, modeling, theoretical model of training, preparedness of future tourism specialists for regional tours designing.

УДК 378.147

В. Ю. Колісник

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ВПЛИВ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ

У статті розкрито психологічні й іншомовні аспекти готовності майбутніх інженерів-програмістів до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Відзначено позитивні психологічні й навчальні зрушення після застосування особистісно орієнтованого навчання. Серед них: поява зацікавленості в навчанні в студентів із низьким рівнем підготовки; можливість зростання в навчально-професійному плані; усвідомлення реальності засвоєння будь-якого граматичного матеріалу, який можна опрацювати принаймні на низькому рівні; зосередження на лексичній інформації на своєму рівні.

Ключові слова: психологічна готовність, іншомовна готовність, особистісно орієнтоване навчання, рівень підготовки.

Постановка проблеми. Викладання іноземної мови на неспеціальних факультетах університету базується на знанні рідної мови й отриманих знаннях та навичках використовувати саме іноземну мову. Тому студенти-філологи виявляють кращі здібності до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Але цей предмет вивчають представники усіх

спеціальностей, у тому числі й технічних, зокрема спеціальності «комп'ютерні науки». Ми звернулися до педагогічних технологій у пошуках дієвого механізму для засвоєння мовних знань і навичок такими студентами. Тому проблему дослідження складає навчання студентів іноземної мови за професійним спрямуванням напряму підготовки «комп'ютерні науки».

Здебільшого студенти мають неоднорідні прояви знань, що ускладнює процес навчання. Для подолання цієї проблеми ми пропонуємо використати технологію особистісно орієнтованого навчання на основі різнорівневого підходу до навчання іноземної мови. Це дозволяє обирати рівень виконання кожного завдання, не втрачаючи можливість отримати потрібні бали. Як стверджує науковець П. Стефаненко, «надати студентам необхідних знань можна лише через особистісно орієнтовані технології, тому що навчання, орієнтоване на «середнього» студента, не може відповідати сучасній ситуації» [4, 30]. Крім того, особливої уваги заслуговує позитивна атмосфера навчального процесу й демократичність роботи на заняттях. Саме впровадження зазначеної педагогічної технології для покращення навчальних і особистісних параметрів і виступає актуальністю обраної теми.

Аналіз актуальних досліджень. Розглядом означеної проблеми займалися дослідники різних напрямів. Так, особистісний підхід розглядали такі науковці: Є. В. Бондаревська (теорія та концепція особистісно орієнтованої освіти), А. А. Плігін (пріоритет на особистість того, хто навчається, структура особистісно орієнтованої освіти), Н. С. Лапханова (професіонально-ціннісні орієнтації) та ін.

У центрі нашого розгляду знаходиться різнорівневий підхід до навчання, який став предметом наукових розвідок низки вчених: Є. С. Полат, О. В. Яновицької, Н. Ю. Сидоренко, Л. Ф. Пашко та інших.

Значний внесок у висвітлення проблемних аспектів здійснили методисти викладання іноземної мови: Н. М. Філіпова, Н. В. Ягельська, Л. І. Богатикова, С. С. Коломієць, Б. Кофі, Т. Хатчінсон та А. Вотерс, П. Робінсон, П. Стревенс, Т. Дадлі-Еванс та ін.

Окремим видом іноземної мови виступає іноземна мова за професійним спрямуванням, тому важливо відзначити надбання спеціалістів, що провадять навчання саме цього виду іноземної мови. Серед них: А. І. Комарова, П. Сисоєв, Дж. Ховард, І. Тар, Ж.-К. Віль, К. Гейтхаус, С. Кенеді, Н. Брігер, Г. Джонс та ін.

Науковими результатами стали покращені показники навчальної успішності та якісна зміна особистісних характеристик.

Мета статті – визначити доцільність використання особистісно орієнтованого підходу при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням.

Завдання статті показати позитивні зрушення студентів у психологічному аспекті готовності до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням після впровадження технології особистісно орієнтованого навчання.

Науковим завданням є пошук ефективних шляхів викладання іноземної мови на неспеціальних факультетах.

Новизна дослідження полягає у встановленні тісного взаємозв'язку між психологічною й іншомовною складовими готовності до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням.

Виклад основного матеріалу. Особистісно орієнтований підхід до навчання спрямований на покращення навчальних показників і підвищення особистісних характеристик студентів. На заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням ми використовували цю технологію у вигляді різнорівневого підходу до навчання. Усні та письмові завдання були розраховані на три рівні виконання: складний (А), середній (В) та легкий (С). Учасники експерименту самостійно вибирали той, який вони в змозі подолати. Максимальний бал за кожне завдання обумовлювався наперед, що не лише характеризує демократичні стосунки між викладачем та студентами, а й надає чіткості процесу навчання в цілому.

Ефективність будь-якого явища обґрунтовується певними показниками. Тому запропоновано досліджувати два аспекти готовності: психологічний та іншомовний, відповідно до яких будуть оцінюватися роботи студентів. Ми провели вхідну анкету для визначення початкового рівня знань з іноземної мови. Упродовж та після застосування особистісно орієнтованого підходу на основі різнорівневого навчання іноземної мови за професійним спрямуванням було заплановано провести проміжний і підсумковий контроль у вигляді анкети, самостійної й контрольної робіт.

Якщо у ході аналізу подібних показників наявний напрям зростання психологічної готовності (збільшення інтересу, виникнення або зміцнення бажання, поява нових мотивів навчання, утвердження усталеності у професії, поява впевненості у правильності власного вибору), тоді можна стверджувати, що використання різнорівневого підходу є досить ефективним під час викладання іноземної мови за професійним спрямуванням.

Щодо іншомовної готовності, то тут доцільно з'ясувати рівень засвоєння навчального матеріалу. Для цього в анкеті є запитання

для перевірки знань із лексики, граматики, а також завдання на поєднання галузевих знань і творчості. Аналіз стосується трьох рівнів оволодіння знаннями, вміннями та навичками іноземної мови: високого, середнього та низького.

Учений Н. М. Розенберг відзначає суттєве значення поточного контролю. «Крім суто контрольної функції, він значною мірою виконує функцію регулювання ходу засвоєння знань. Аналізуючи відповіді учнів, учитель, з одного боку, виявляє дієвість методичних прийомів, системи викладу навчального матеріалу, а з іншого – визначає, які розумові операції сформовано у певного учня помилково, як слід виправити хибні уявлення» [5, 90].

Після впровадження особистісно орієнтованого навчання в першому семестрі ми зафіксували встановлення психологічної стабільності й помітне пожвавлення навчально-пізнавальної активності серед студентів галузі знань «комп'ютерні науки». Отримані дані підтверджують слова відомого педагога І. П. Підласого, що «серцевиною особистісно орієнтованого виховання є свобода. Дітей не примушують виконувати певні вимоги, а різними способами створюють такі умови, щоб дитина сама прийшла до розуміння сенсу такої вимоги особисто для себе, визнала і прийняла її, захотіла виконувати й виконала» [3, 300]. Вчений розглядав навчання й виховання молодших школярів, однак те ж саме цілком можемо віднести до старшої категорії учнів – студентів. У названій соціальній групі свобода має особливе значення, а свобода вибору варіантів завдання є яскравим прикладом цієї значущості.

У психологічному плані з'явилася низка позитивних зрушень. Серед них доцільно назвати такі:

- повна відсутність побоювань перед нездоланим завданням, адже можна вибрати легший варіант, іноді навіть змінюючи вид роботи у процесі виконання;
- поява зацікавленості у студентів низького рівня підготовки у зв'язку з очевидною можливістю справитись із завданням;
- зникнення суб'єктивності оцінювання, оскільки студент сам вибирає варіант, і, відповідно, максимальний бал за виконання завдань, викладач лише оцінює роботу;
- прозорість накопичення балів упродовж усього періоду навчання;
- можливість зростання навчально-професійного рівня, адже постійність вибору одного й того ж рівня не є обов'язковою вимогою, його можна змінювати залежно від міцності знань із конкретної теми;

- демократичність роботи, коли вибір робить студент, а не викладач, що завжди сприяє отриманню позитивних емоцій;
- набуття більшої впевненості під час відповідей порівняно з початковим етапом;
- підвищення самооцінки слабких студентів, так як можливості у всіх однакові;
- зменшення відповідальності за незасвоєння складного навчального матеріалу, виходячи з принципу трьох можливих рівнів знань;
- зменшення обсягу неопрацьованого матеріалу, оскільки гірша підготовка до заняття веде не до відсутності отриманих балів, а лише до їхнього зменшення.

Іншомовна складова готовності до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням теж набула чітких рис поліпшення. До її проявів ми відносимо таке:

- усвідомлення реальності засвоєння будь-якого граматичного матеріалу, який можна опрацювати принаймні на низькому рівні;
- зосередження на лексичній інформації на своєму рівні: засвоєння інформації з базового та допоміжних текстів, готовність їхнього легкого використання в усному мовленні (рівень А); опрацювання базового тексту та частково допоміжної інформації (рівень В); опрацювання основ базового тексту (рівень С);
- засвоєння синонімів у різних варіаціях (подання власних варіантів; вивчення синонімів із текстів і порівняння їх із наявним словниковим запасом; знання синонімів, що зустрічалися у текстах);
- більші прояви комунікативності в навчанні порівняно з початковим етапом;
- спрямованість навчальної енергії на складніші завдання з вищим балом оцінювання, тобто самостійне прагнення підвищити свій рівень володіння іноземною мовою;
- поява здорової конкуренції щодо складнощів виконання завдань.

З огляду на покращення психологічної й іншомовної готовності вже на проміжному етапі застосування технології різнорівневого навчання її дієвість очевидна. Підтримуємо думку, що «особистісно орієнтований підхід характеризується визнанням індивідуальності, самобутності, самоцінності кожної дитини, її розвитку не як колективного суб'єкта, а передовсім як індивіда, наділеного своїм неповторним суб'єктивним досвідом» [1, 28].

У процесі здійснення психолого-педагогічної діагностики необхідно дотримуватися низки вимог. Російський психолог Р. С. Немов до них відносить дві групи: основні та додаткові.

До першої групи входять: уміння викликати до себе довіру людей; досконале знання психодіагностичних методик; відповідність існуючим нормам (їхня валідність, надійність, однозначність та точність).

Додаткові вимоги включають: простоту і низьку працевісткість; зрозумілість і доступність для учасників експерименту; лаконічність і чіткість без додаткових пояснень; відсутність сторонніх подразників, які б могли вплинути на результат експерименту [2, 13–14].

Для визначення рівня навченості іноземної мови за професійним спрямуванням складено самостійну роботу для проміжного контролю студентів спеціальності «комп'ютерні науки», що входять до нашої експериментальної групи. Основу цієї роботи склали тести, але частина завдань вимагала самостійного написання відповідей. Опрацьовано лексичні і граматичні теми, вивчені впродовж року.

Висновки. Проаналізувавши результати використання педагогічних методів, застосованих до експериментальної групи на умовах різнорівневого навчання, формулюємо такі висновки.

1. Необхідними методами дослідження стали: спостереження, бесіда, анкетування, тестування й усне опитування.

2. Після застосування особистісно орієнтованого підходу до навчання вже через п'ять місяців було зафіксовано позитивні зрушення як у психологічному, так і в іншомовному видах готовності до вивчення іноземної мови.

3. Спираючись на теоретичну базу відомих дослідників–діагностів, ми з'ясували умови, дотримання яких є обов'язковим у процесі запровадженні психолого-педагогічного дослідження. Серед них: знання психодіагностичних методик, уміння викликати довіру, низька працевісткість, доступність для учасників.

Перспективи подальших наукових розвідок. Особистісно орієнтований підхід до навчання потребує вивчення і надалі стосовно представників окремих спеціальностей. Студенти різних спеціальностей виявляють власний позитивний вплив на становлення особистості. Так, майбутні інженери-програмісти здебільшого покращують отримані знання, в той час як майбутні біологи частіше спрямовані на підвищення самооцінки і набуття впевненості у собі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зламанюк Л. М. Педагогічні технології в аспекті особистісно орієнтованої освіти : методичні рекомендації до серпневих нарад, 2003 рік / Л.М.Зламанюк // Відкритий урок. – 2003. – № 13 – 15. – С. 27–33.
2. Немов Р. С. Психология : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. – 3-е изд. / Р. С. Немов – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – Кн. 3 : Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики. – 640 с.
3. Подласый И. П. Педагогика начальной школы : учеб. пособие для студ. пед. колледжей / И. П. Подласый – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 400 с.
4. Стефаненко П. Навчання в співробітництві як педагогічна технологія особистісно орієнтованого підходу / Павло Стефаненко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – № 3. – С. 30–40.
5. Тестова перевірка знань учнів / [За ред. Н. М. Розенберга] – К. : Радянська школа, 1972. – 168 с.

РЕЗЮМЕ

В. Ю. Колесник Влияние личностно ориентированного обучения на психологическое состояние будущих инженеров-программистов.

В статье раскрыты психологические и иноязычные составляющие подготовки будущих инженеров-программистов к изучению иностранного языка профессиональной направленности. Отмечено положительные психологические и учебные изменения после введения личностно ориентированного обучения. Среди них: появление заинтересованности в обучении у студентов с низким уровнем подготовки; возможность повышения в учебно-профессиональном плане; осознание реальности усвоения любого грамматического материала хотя бы на низком уровне; сосредоточенность на лексической информации своего уровня.

Ключевые слова: психологическая подготовка, иноязычная подготовка, личностно ориентированное обучение, уровень подготовки.

SUMMARY

V. Kolisnyk. The personally oriented teaching influence on the future computing engineers' psychological state.

The article deals with the future computing engineers' psychological and foreign language readiness to learning English for specific purposes. The author defines evident positive changes in the students' psychological and academic achievements after the implementation the personally oriented teaching. They are appearance of the low level students' interest for teaching, opportunity for raising one's learning-professional level, realization of the real possibility to understand any grammatical material at least at a low level, concentration on the lexical information of one's level.

Key words: psychological readiness, foreign language readiness, personally oriented teaching, the level of one's preparation.